

LÄHEMAD ÜRITUSED

Laupäeval 8. ja pühapäeval 9. augustil Peipsi ääres Lagedil ESASi VIII suvekool.

See aasta on omamoodi unikaalne – kuninglikus spordiperekonnas on suur juubel – kuningas jalgpall ja kuninganna kergejõustik tähistavad Eestimaal oma 100. sünnipäeva. Loomulikult on suvekoolis see siis ka teemaks nende alade asjatundjate juhatamisel. Jalgpallitunni viib läbi Indrek Schwede ja kergejõustikutunni Erlend Teemägi. Aga osavõtjatel on loomulikult oodatud elav kaasatõõtamine tundides, ükski asjakohane mõte ei tohiks jääda välja ütlemata.

Suvekoolist osavõtmiseks on vajalik hiljemalt 27. juuliks registreeruda (kohtade arv on piiratud ja varasematel registreerujatel on eelis) osavõtumaksu 80 krooni (teretulnud on ka täiendavad toetused ürituse heaks) tasumisega (Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. 10152001602002 SEB pank. Tallinna osakonna liikmed saavad selle maksta ka oma osakonna laekurile. Ka võib jätta (või kulleriga saata) oma osavõtusoov ja seda kinnitav rahatäht Eesti Spordimuuseumi (Tartu, Rüütli 15) seltsi esimehe Enn Mainla (tel. 7300754, 56497632) kätte või tema nimele kinnises ümbrikus muuseumi valvelauda.

Osavõtumaksu tasunutele kindlustatakse majutus (kaasa tuleb võtta oma voodipesu, magamiskott vmt. Loomulikult on piisavalt ruumi soovi korral ka telkimiseks), toitlustamine (õhtu- ja hommikusöök ning kaks lõunat) ja vajadusel tasutakse kohalesõidu kulud avalduse alusel bussipiletite esitamisel või eraauto puhul kaugusele vastava bensiinikulu tšeki lisamisel, kusjuures täishind eeldab reeglina autos vähemalt kolme kaasreisijat. Tallinna osakonna liikmetel palutakse hiljemalt augusti esimestel päevadel võtta kontakti oma osakonna juhatusega ja tartlastel jt. lõunapoolt sõitjatel seltsi juhatusega Spordimuuseumis, kes korraldavad reisiseltskondade komplekteerimist).

Saabumine Lagedile on 8. augustil 11.00–12.00. Kohapeal teatatakse täpsem ajakava, milles loomulikult on jäetud koolitundide kõrval aega ka

sportlikuks lõõgastuseks ja karastamiseks Peipsi voogudes. Koduteele on planeeritud asuda pühapäeval kella 16.00 paiku.

Kolmapäeval, 2. septembril kell 12.00 – ESAS seltsipäev Eesti Spordimuuseumis, kus kindlasti on oodata huvitavat külalist.

Neljapäeval, 17. septembril kell 16.00 – ESAS TO hooaja avaõhtu Kalevi sportlasklubis (Tallinn, Pärnu mnt. 41), kuhu on samuti oodata põnevat külalist.

NB! NB! NB! Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu ei pruugi iga ürituse kohta eraldi kutset järgneda.

KROONIKA

VAATLUSE ALL OLII JALGPALL

Rein Järva

Eesti jalgpalli 100. juubeliaastal võttis meie selts oma 1. aprilli seltsipäeval Tallinna Matkamajas vaatluse alla Eesti jalgpalli arenguloo. Põrs plaanipõraselt seltsipäev ei kulgenud, kuna põhiettekanne jäi esitamata.

Kõlalisenä esines meile 1950. aastate Tallinna Dünamo ja 1960. aastate alguse Tallinna Kalevi jalgpallimeeskonna kaitseliini tugitala Benno Tael (*pildil*). Kadriorus üles kasvanud poisina oli sealne staadion tal kiviviske kaugusel. Jalgpalli juurde tõmbas teda Elmar Saar – sõjajärgsete aastate üks suuremaid jalgpalliautoriteete Eestis. Tael meenutas lõputult pikki reise Venemaa avarustel neil aastail, kui Tallinna Dünamo mängis NSVL B-grupi meistrivõistlustel. Nende vahele päikesekiirena mõned üksikud välissõidud – 1957. aastal Soome, 1958. aastal Saksa DV. Värvikalt oli Taelal meeles ka esimese sõjajärgse välismeeskonna – Stockholmi *Sture* külaskäik Tallinnasse 1956. aastal, kui tollane uus Komsomoli nim. (nüüdne Kalevi) staadion kogus mängule ligi 15 000 pealtvaataajat.

Meie seltsikaaslane, Nõmme kaljulane Heldur Tuulemäe (*pildil*) rääkis Eesti jalgpallikaardil oma koha taastanud Nõmme Kalju jalgpallimeeskonnast. Kaljus hakati jalgpalli (ka jäähokit) mängima 1923. aastal. Aastatel 1925–1927 esineti Eesti meistrivõistlustel. 1936. aastal valmis Hiiu staadion. Seejärel esines meeskond uuesti Eesti meistrivõistlustel.

Heldur Tuulemäest endast sai Kalju liige 1940. aastal, kui ta hakkas poistemeeskonnas mängima. Kui saksa ajal Kalju meeskond lühiajaliselt taastati, valiti Tuulemäe 1944. aastal juba meeskonna kapteniks.

1945–1992 Kaljut ei eksisteerinud. 1992. aastal Nõmme Kalju taastati suure jalgpallientusiasti Anton Sihti initsiatiivil. Rekonstrueeriti ka Hiiu staadion. Algul amatööride meeskonnana võideti järjest Eesti IV, III ja II liiga meistrivõistlused. Nüüd on Nõmme Kalju Eesti meistriliiga üks ambitsioonikamaid meeskondi.

KÄIK FILMIARHIIVI

7. aprillil kasutati võimalust klubi Tartu Maraton organiseerimisel Eesti Filmiarhiivis vaadata vanu filmijuppe Tartu Maratonist ja Käärikust. Välja oli otsitud vastavad jupid ringvaadetest ja üks pikem lõik suusamatkast. Samuti vaadati selleteemalisi fotosid, mida arhiivi on laekunud üsna rohkesti.

Tutvuti ka majaga, mis omal ajal oli sõjaväevangala, seda meenutavad veel säilinud kongid keldriruumides.

VEEL ÜKS VÕRKPALLIRAAMAT *Ille Palm*

9. aprillil esitleti Tallinnas Kalevi võimlas Kulle Raigi raamatut “Esimene üles. Kuum suvi 1968”, mis oli juba teine võrkpalliraamatu esitlus vähem kui kolme nädala jooksul. Sel korral oli raamat pühendatud 1968. aastal Nõukogude Liidu meistriks tulnud Tallinna Kalevi võrkpallimeekonnale, kuid ühtlasi ka Eesti võrkpalli 90. aasta juubelile.

Kalevi võimlasse raamatu esitlusele oli kogunenud rohkesti võrkpallisõpru

Kulle Raig on meekonna kapteni Peet Raigi abikaasana toonaste sündmustega hästi kursis ja meeskonna liikmetega hea tuttav, mistõttu ka sobivaim inimene sellise raamatu kokkupanemiseks. Autor on kasutanud väga mitmekülgset materjali: arhiive, intervjuusid, raadiosaadete tekste, filme, ajakirjanduse artikleid, isiklikke mälestusi. Rohkesti on raamatus fotosid. Raamatu teeb unikaalseks arvutikettal lisatud 1971. aasta film “Mäng”, kus tegelasteks sama meeskonna mängijad.

Raamatu autor Kulle Raig koos võrkpallurist presidendi Arnold Rüütliga NSV Liidu meistrite keskel. Vasakult: Ülo Raidma, Dmitri Dratšov, Tarvi Uljas, Anti Penu, Peeter Sepp, Kalle Kukk, Olaf Märja, Kulle Raig, Taivu Uljas, Arnold Rüütel, Matti Jaanus, Henn Karits

EESTI vs. GRUUSIA SPORDIS

16. aprillil toimus Eesti Spordimuuseumis vestlusring “Eesti vs. Gruusia spordis”. Muuseumi kogunenud spordihuviliste ees olid Tartu kergejõustikutreener Martin Kutmani vedamisel Tartu Rocki korvpallurid Georgi Tsintsadze ja Viktor Sanikidze. Kunagise Gruusia teivashüppemeistri Martin Kutmani vedamisel kulgenud jutud algasid tema enda noorusmälestustest ja jõudisd välja tänaste korvpallilugudeni Gruusia külaliste esituses.

*Georgi Tsintsadze ja Viktor Sanikidze kuulavad tähelepanelikult
Martin Kutmani (paremal) juttu*

ÜLDKOOSOLEK JA RAAMATU ESITLUS

6. mail toimus Seltsi täiskogu koosolek, kus räägiti seltsi tegevusest ja kinnitati finantsaruanne. Seejärel tehti kokkuvõtteid XXXII spordiajalooliste teatmematerjalide kogumise võistlusest ja autasustati tublimaid (vt lk 15–16)

Teises osas esitles Aarand Roos oma raamatut “Staadionilt statistikasse”, kuhu ta on kogunud 13 oma mitmesugust spordialast uurimistööd. Kogumik ilmus Eesti Spordimuuseumi ja Eesti Spordiajaloo Seltsi Toimetiste sarjas. Aarand Roos on olnud viljakas kirjutaja, tema sulest on ilmunud 17 raamatut, nende seas 7 spordist. Olles ise terve elu sporti harrastanud, on sporditeemad talle lähedased.

Kirjaniku, diplomaadi ja spordistatistiku Aarand Roosi seekordsesse spordiraamatusse on koondatud mitmeid artikleid "salapäraest" eestlastest – Georg Lindist, Harry Blaust, John Kuckist jt, kelle päritolu on meie spordiajaloolaste meeli juba aastakümneid erutanud. Samuti on juttu mitmetest teistest huvitavatest persoonidest – kuulitõuke Euroopa meistrist Aleksander

Kreegist, olümpiamehe Ruudi Toomsalu Ameerika unistusest, Välis-Eesti sporditegelastest jne. Üllatavaid avastusi, aga ka vastamata küsimusi pakub raamat kõigile huvilistele kuhjaga.

Autor jutustas oma uurimuste allikatest, mõnest tööst eraldi ja teemadest, mis teda veel huvitaksid. Eriti rõhutas Aarad Roos vajadust uurida ka idapool elanud/elavate eestlaste spordielu ja -saatusi.

Aime Pärnakivi jagamas Aarand Roosi rõõmu kordaläinud tööst

SPORT JA MOOD: LUULE TULLI UNISTUSED

Daimar Lell

Sellise toreda pealkirjaga fantaasianäituse avasid 8. mail spordimuuseumis Eesti Kunstiakadeemia moemagistrandid.

Näituse tutvustuses ütlesid I kursuse moemagistrandid ise, et publikule on pakutud uudistamiseks 10 komplekti üle võlli spordimoodi, mis esindavad alasid, millega Luule Tull oleks võinud veel tegeleda, kui ta ei oleks veetnud oma päevi mootorratta seljas.

Inspiratsiooni allikaks oli võetud 1920.–1930. aastad, kui glamuurse spordi kõrghetk. Lähtudes spordi mängulisest poolest oli ka kollektsioon täis ootamatuid lahendusi. Komplekte täiendasid moefotod, mille autoriks oli Jaana Nõu. Kogu kollektsioon oli valminud Anu Lensmendi juhendamisel.

Näitust, mille kujundajateks olid Eike Einama, Triin Kaiv, Evelyn Kink, Kaisa Kottise, Piret Pupart, Peeter Rästa ja Kristina Tatarinova, sai vaadata kuni 24. maini.

„Luule Tull” motosportlasena omas tunkes ja sellisena, nagu oleks võinud olla

ÖÖSEL MUUSEUMIS *Daimar Lell*

16. mail üle kogu Eesti toimunud muuseumiöö tõi muuseumidesse hulgaliselt uudistajaid, Eesti Spordimuuseumit külastas ligi 700 inimest.

Muuseumiöö algas spordimuuseumis kell 18.00. Selleks ajaks olid muuseumi ukse taha kogunenud juba esimesed huvilised, kes täpselt kell kuus kohe ka tasuta muuseumikülastuse võimalust kasutama tormasid. Esimese tunniga jõudis spordimuuseumisse 81 inimest. Järgmised tunnid läksid aga tõusvas joones, märgatavat mõju külastusele ei avaldanud ka telepubliku maiuspala, Eurovisiooni lauluvõistlus. Ajavahemikus 21.00 kuni 22.00 külastas spordimuuseumit näiteks 183 ning järgmisel tunnil veel 105 inimest. Viimased huvilised lahkusid muuseumist pool tundi pärast südaööd.

Lisaks tavapärasele näitusekülastusele pakuti kohaletulnutele ka mitmeid eriettevõtmisi. Näha sai spetsiaalselt muuseumiööks välja valitud asju, milledeks spordimuuseumis olid kaks valgusallikat – korvpallitreener Joann Lössovile 1955. aastal kingitud marmorist öölamp ning 1980. aasta olümpiatule varutule latern, mida kasutati Tallinnas toimunud olümpiapurjeregati tule julgestamiseks. Kell 23.00 alanud mälumäng kujunes algusest lõpuni ülipõnevaks öö naelaks.

ÖÖMÄLUKAS *Kalle Voolaid*

Spordimuuseumi muuseumiöö kulmineerus lustliku mälumänguga. Ei ole kahtlustki – Eesti Spordimuuseum on suutnud end kehtestada äärmiselt kvaliteetset ja haridusväärtusega meelelahutust pakkuva mälumängusõbraliku

keskkonnana. See asjahuvilistele ammutuntud tõdemus sai taaskord kinnitust 16. mai öösel, mil spordimuuseumi seinte vahel leidis aset aegade esimene Öömälukas. Üritus, mis teisisõnu tähendas hiliseid õhtutunde täitvat, veidi tavakilvast erinevaid küsimusi sisaldavat mälumängu, oli pühendatud samal ajal Taaralinna katvatele Soome päevadele ja kuulus ka samal õhtul kogu Euroopas möllanud muuseumiöö raamesse.

Asjal on jumet, taipas ÖÖkilva korralduskomisjoni esimees kohe, kui märkas – nii enese kui ka kõigi teiste korraldajate üllatuseks – neid arvukaid tartlasi ja linnakülalisi, kes kokkulepitud ajal mängusaali kogunesid ja registreerumislaua ette kenakese järjekorra joonistasid. Korda ei rikkunud siiski keegi ja korraldajate äärmiselt operatiivne tegutsemine võimaldas kõigil juba ette põnevil mälumängusõpradel õigeaegselt stardijoonelt minema lipata.

Põnevil tasus osalejatel aga tõepoolest olla, sest sedapuhku testisid spordimuuseumi krutskimehed nende peal õigupoolest üsna omanäolist mängusüsteemi, kus starti lubati nii üksik-, kaksik-, kolmik-, nelik- kui ka viisikvõistkondi. Seda näilist ebavõrdsust kompenseeris aga koefitsendiga punktiarvestus, mille kohaselt said eelise vähemate liikmetega võistkonnad (üksikmängija täpne tabamus andis 100 punkti, mis oli mõistagi maksimum. Kõik ülejäänud variandid tõid skoori vähem).

Lustakate nöögete, hõisete ja muude stardirüsinat iseloomustavate hääletsuste saatel pühkis lõpuks trassile 14 võistkonda, nende hulgas seitse üksikmängurit, kaks paari, neli kolmikut ja üks viisik. Uudne mängusüsteem tekitas mõistagi elevust ja (eeskätt naiskilvarite suust kostnud) vaimustuskilkeidki. Mitmed kohale tulnud Tartu mälumängulegendid, kes esialgu küllap kerge saagi peal väljas olid, pidid tõdema, et nooremad mälumängusõbrad suutsid koha peal komplekteerida igati löögivõimelised tiimid ja pakkusid veteranhuntidele tõsise lahingu. Poolel maal vedaski tabelit (ilmselt) Hugo Treffneri gümnaasiumi õpilastest koosnev seltskond. Vastasmaja poiste tahtejõulistele nägudele oli kirjutatud, et kergelt ei kavatse nad suurvõidust loobuda ka teises mängupooles. Tihedalt debütantide kannul liikusid üksmeelse puntrana kogenud Tõnu Talve ja Veiko Ulp, sama kogenud Perekond Pedosk ning mitmed noormängijate tiimid (Janar ja sõbrad, Viievõistlejad jt).

Teine mängupool muutis tabeliseisu aina tihedamaks ja atmosfääri saalis aina paksemaks. Ärevus saalis kasvas. Pinge tõusis. Elekter oli õhus. Mängijate meeled ergad. Küsimused võeti teadmiseks erakordse täpsusega. Vastused pandi kirja piisava ajavaruga ja selgelt paberile kantuna. Naljad lõppesid. Võistlejate pilgud tabasid vaheldumisi seinal vilkuvat tabelit ja konkurente. Žürii töötas keskendunult. Punkte jagati õiglaselt.

Kogu see pea hoomamatutest kildudest moodustunud mosaiik kulmineerus üha ja aina uute mängupunktidenä, mis tabelisse kolksatasid. Ja mis eriti hämmastav – hetketi tundus kogu ümbritsevast palangust kaasa haaratud korraldajatele, et need kolksatused on kuuldavad suisa füüsiliste hääletsustena. Hämmastunult vaatasid nad neil hetkedel üksteisele otsa, kuid rahunesid siis

peagi, et naeratades käsi plaksuga kokku lüüa ja uudishimulikke informeerida: “Need on kõigest uksekolksud – meil ju täna muuseumiöö ja me oleme südaööni linnarahvale tasuta lahti!”

Mängupinget need vahvad vahepalad aga vähemaks ei võtnud. Veel viimase vooru eel näis, et noored viivadki võidu endaga kaasa. Kuid just siis sõnas žürii esimees saatuslikud sõnad: “Ükski muna ei ole enne keenud, kui ta külma veega üle kastetakse!” Ja nii see tõepoolest ka läks... Just külma veega ülekastmisena mõjus Vastasmaja poistele viimase vooru kukkumine, kus nende poolt tabas märki vaid üks vastus, kogenud Veiko Ulbil aga koguni neli vastust viiest. Kindlana näinud võit libises pisarais poiste pihkudest ja Veiko lõi rusikais käed pingest vabanenuna tähisesse öötaevasse. Tegu oli tehtud! Võit oli võetud! Hilisemas vestluses korraldajatega kinnitas endiselt eufooriline võidumees, et ei olnud mängu eel oma saavutusvõimes eriti kindel, on ta ju rohkem spordimängu liiga tegija, kuid tunnistas tagantjärele tõdemusena siiski, et jääb tehtuga rahule. “See oli kindlasti üks paremaid mittespordimänge, kus ma kunagi osalenud,” lõi ta käe žürii sekretäri pihku ja lahkus seejärel (muuseumi)öhe, kopsakas auhinnaümbrik pöues.

Igakülgse abi ja kaasamõtlemise eest tänavad korraldajad südamest aktsiaseltsi A. Le Coq ja Soome Instituuti Tartus. Ilma nende panuseta oleks Öömälukas olnud mõeldamatu!

TARTU LINNA TÄNUKIRI

Daimar Lell

Rahvusvahelise muuseumipäeva puhul 19. mail Eesti Rahva Muuseumi jäakeldris Raadil toimunud Tartu linna pidulikul vastuvõtul pälvis teiste seas linna tänukirja Eesti Spordimuuseumi teadussekretär Kalle Voolaid (*pildil*).

Kalle Voolaid pälvis tunnustuse spordiajaloo süstemaatilise talletamise, õpetamise ja populariseerimise ning tulemusliku rahvusvahelise kultuuri-koostöö korraldamise eest. Viimase osas väärib kindlasti märkimist rahvusvahelise spordiajaloo katusorganisatsiooni ISHPES aastaseminari edukas läbiviimine 2008. aasta suvel Tartus. Seminar tõi Tartusse ligi 100 spordiajaloolast rohkem kui 20 riigist üle kogu maailma olles üldse esimeseks sellise mastaabiga spordiajaloolaste kokkusaamiseks Baltimaades.

Voolaidile lisaks tunnustati veel 9 Tartu erinevate muuseumide töötajat. Tartu linn tänab parimaid muuseumitöötajaid alates 2000. aastast. Esile on tõstetud ning tänupreemiaga tunnustatud muuseumivaldkonna erinevate elukutsete esindajaid, kes on andnud panuse muuseumi arengusse. Tunnustatud on nii möödunud muuseumiaasta silmapaistvamate projektide läbiviijaid kui pikaajalise töö eest muuseumi hüvanguks.

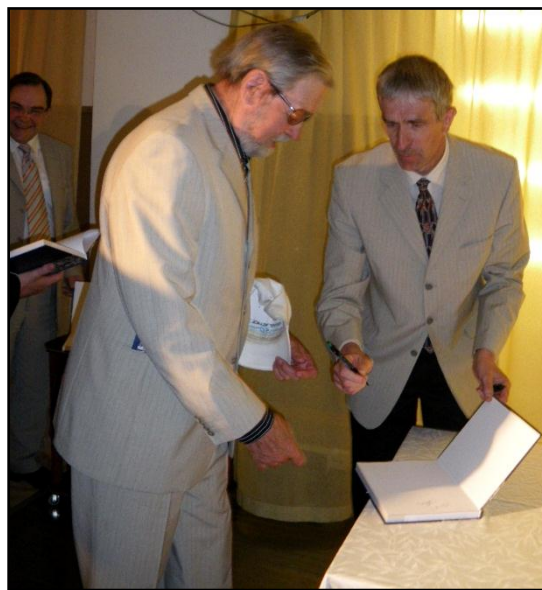
STAADIONILT STATISTIKASSE

Pealkirjas toodud nimega raamat oli jutuks ka seltsi Tallinna osakonna viimasel kokkusaamisel enne suvevaheaega. Kalevi sportlasklubis 21. mail toimunud kordusesitlusel rääkis Aarand Roos jällegi emotsionaalselt oma viimase aja uurimistöödest, mis viisid Eesti Spordimuuseumi ja Eesti Spordiajaloo Seltsi Toimetiste sarjas ilmunud väljaande sünnini.

Värsket ja väga haaravalt kirjutatud 170-leheküljeline raamatut on võimalik endale muretseda kas otse autorilt või siis Eesti Spordimuuseumi müügipunktist 75 krooni eest.

ILMUS UUS OLÜMPIARAAMAT

2. juunil esitleti Tallinnas Park hotelli Olympic Casinos raamatut „Eesti sportlased olümpiamängudel. Ateena 1896 – Peking 2008”. Selle 264-leheküljelise suureformaadilise esindusliku väljaande, kuhu on koondatud kõigist Eestiga seotud olümpialastest lood ja pildid, on kokku seadnud Tiit Lääne.

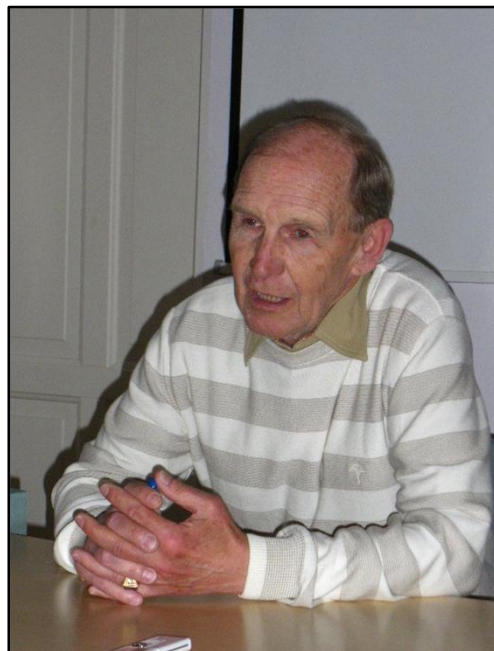

Eesti Spordimuuseumi direktor Mati Tolmoff võtmas raamatusse autogrammi koostajalt Tiit Läänelt ja tema omakorda olümpiamehelt Uno Palult

TOOMAS LEIUS TARTUS

Tallinna osakonna liikmete head muljed kohtumiselt tenniselegend Toomas Leiusega tekitasid huvi ka tartlastes ja nii oligi Eesti läbi aegade parimaks meestennisistiks peetav mängija külaliseks 3. juuni seltsipäeval spordimuuseumis.

Toomas Leius (*pildil*) sündis 1941. aastal Tallinnas ja juba koolipoisina 16-aastasena tõusis Nõukogude Liidu täiskasvanute esikümnesse. 1959. aastal võitis ta Wimbledon'i noorteturniiri. Wimbledon'i täiskasvanute turniiril osales Leius 11 korda, 1963. aastal jõudis ta seal paarismängus veerandfinaali. Prantsusmaa lahtistel meistrivõistlustel jõudis ta aga segapaarismängus 1971. aastal koguni finaali. 1965. aastal oli ta sealsamas üksikmängus kergelt veerandfinaali jõudnud, kuid pidi siis poliitilistel põhjustel edasimängimisest loobuma (Moskva spordiametnikud keelasid tal mängida lõuna-aafriklase Cliff Drysdale'i vastu).

Toomas Leius on mänginud kõigil Suure Slämmi turniiridel ning tema paremust on pidanud tunnistama mitmed tollased maailma tippmängijad.

Avala oleku ja hea mälu tennisemees rääkis põhjalikult oma elu- ja sporditeest ning treeneritööst mitmel pool maailmas (vt. ka Teataja nr. 49). Palju teavet lisasid vastused suurele hulgale esitatud küsimustele.

KAUNIS JA KASULIK

Daimar Lell

Suvekuudel pakub Eesti Spordimuuseum vaadata tarbekunsti oma kogudest. Näitus kannab nime “Kaunis ja kasulik”.

Kõik spordimuuseumis asuvad tarbekunstiesemed on ühel või teisel moel spordiga seotud – need on saadud auhindadeks, valmistatud auhindadeks või lihtsalt inspireeritud spordist või mõnest konkreetsest spordisündmusest. Suurel osal esemetest (tassid, taldrikud, vaasid, albumid) on lisaks kunstiväärtusele olemas ka otsene tarbimisväärtus, mitmel puhul on funktsiooniks olnud võiduhetke ja hiljem auhinnakapi kaunistamine. Materjalidest on esindatud nahk, keraamika, klaas, metall ning maalitud fajanss ja portselan. Tööde autorid on enamasti teada – kuigi mitte täielikult (nii puudub muuseumil näiteks täpne teave Eduard Taska töökojas valmistatud tööde autorite osas). Vanimad näitusel eksponeeritud tarbekunstiesemed on 1930. aastatel Eduard Taska töökojas ja

1950. aastatel Eesti NSV Kunstifondi Kunstitoodete Kombinaadis valmistatud nahkehistööd.

Sporditeemalise tarbekunsti kõrgpunkt saabus enne 1980. aasta Moskva olümpiamängude Tallinna purjeregatti. Põhjuseks ilmselt riikliku tellimuse olemasolu, sest tarbekunstiesemed olid sobilikud suveniirid olümpiamängude ajal Tallinnas viibinud külalistele.

Purjetamistemaatika jõudis mitmete nahakunstnike töödesse. Spordimuuseumi tarbekunstikogusse on seesugust materjali jõudnud rohkesti. Olümpiateema leidis kajastust väga erinevates materjalides ja seda nii professionaalsete tarbekunstnike kui ka tollase kunstiinstituudi tudengite loomingus.

Kaasaega esindavad näitusel stuudio "Ideeklaas" kaunid klaaskompositsioonid, mis on valmistatud Eestis toimunud rahvusvaheliste võistluste auhindadeks.

Näitus "Kaunis ja kasulik" jääb avatuks 27. septembrini.

PADUVARE VABAÕHUKONVERENTS

Ille Palm

Vaimastvere külas Paduvere talumuuseumi õuel toimus 4. juunil Tiit Lääne korraldusel Paduvere neljas vabaõhukonverents. Teemaks oli seekord "Trikoloor ja kuningas jalgpall", ühendades nii Eesti lipu päeva ja Eesti jalgpalli 100 aasta juubeli.

Õieti algas päev küll samas külas asuva Läänemardi talu külastamisega, kus teatavasti oli 1943.–1991. aastani peidus Otepääl 1884. aastal pühitsetud sinimust-valge lipp. Emotsionaalsel sündmusel osales umbes 40 inimest.

Et ilm oli külm ja pidevalt sadas, oli muuseumi õuele üles pandud telk esinejatele ja kuulajatele, keda oli rohkesti. Konverentsi juhtis Jõgeva maavalitsuse nõunik Vahur Kukk, tervitas Jõgeva vallavanem Saima Kalev. Südamlikke isamaalisi laule esitas Bonzo.

Vabaõhukonverentsist osavõtjad telgi all Tiit Läänet kuulamas

Kuulati viis ettekannet. Eesti Lipu Seltsi esimees Trivimi Velliste rääkis Eesti lipu saamisest ja hoidmisest, tuues muuhulgas ka vähetuntud fakte lipu eluloost. Tiit Lääne teema oli “Suur eestlane Karl Aun”, meenutades sellega Läänemardi talust pärit lipu peitjat (ja sellega ka säilitajat). Ajakirjanik Indrek Schwede, kellel on käsil Eesti jalgpalli ajaloo raamatu koostamine, rääkis teemal “Eesti jalgpalli lugu”. Diplomaat Mart Helme ettekandes “Eesti lipu tulevik” oli tunda pessimistlikke noote, mis tulenevad ilmselt Venemaa poliitika heast tundmisest. Viimasena rääkis Aivar Pohlak oma nägemusest Eesti jalgpalli teisest sajandist.

Eesti Jalgpalli Liidu (ees) ja Vaimastvere Illi meeskonnad enne mängu

Peale mõnusat, omavaheliste vestlustega kulgenud supipausi toimus jalgpallikohtumine Eesti Jalgpalli Liidu ja Vaimastvere ILLI meeskondade vahel.

Siinsete muljete jagajal on kahju, et huvitavaid ettekandeid ei lindistatud, mis oleks võimaldanud neid laiemalt tutvustada.

KUNSTISUVI ALBU MÕISAS

Daimar Lell

21. juunil avati XI Albu Mõisa Kunstisuvi. Seekordse Kunstisuve teljeks on Eesti Spordimuuseumi näitus „Spordimuuseum tuleb külla“ ja Hannes Starkopfi näitus „Aktid Albus“.

Eesti Spordimuuseumi näitus “Spordimuuseum tuleb külla” koosneb tegelikult kolmest väljapanekust ning uudistamist pakutakse lastest vanaemade-vanaisadeni välja. Suviseid spordialasid esindab meie kergejõustiku paraadala kettaheide. See näituse osa pealkirjaga “Eestimaa kettad” tutvustab nii kettaheitjaid kui ka erinevaid kettaid, mis kokku kogutud üle kogu Eesti. Talispordialadest leiab näitusel kajastamist suusatamine. Stendiosa keskendub suusatamise ajaloo Eestis, esemeline väljapanek aga endiseaegsetele suuskadele, millest näituseruumi suur püramiid moodustub. Lastele mõeldud osas – Maskotimaailm – tutvustatakse interaktiivsetes “kõnelevates” vitriinides erinevate spordivõistluste maskotte kogu maailmast.

Lisaks neile on kunstihuvilisel võimalus nautida vallas tegutseva Ahula maaliringi näitust „Värvide võlu“.

Albu Mõisa Kunstisuvi jääb mõisas avatuks kuni 23. augustini kolmapäevast pühapäevani kella 12–18ni. Teatrietenduste päevadel Vargamäel ja Albus Kukenoosi viljakuivatis on näitus avatud kuni etenduste alguseni.

28. juunil toimusid Maidla mõisapargis Heino Lipu I mälestusvõistlused kuulitõukes. Eesti Spordimuuseum oli legendaarse atleedi sünnipaigas kohal kergejõustiku sadat aastat käsitleva väljapanekuga

XXXII EESTI SPORDIMUUSEUMI TEATMEMATERJALI KOGUMISE VÕISTLUS

Seekordsele võistluse laekus 50 tööd 46 autorilt. Komisjon koosseisus juhtivteadur Enn Mainla (esimees), peavarahoidja Kaie Voolaid ja teadur Anu Sillastu, tutvunud võistlusele laekunud töödega, otsustas auhinnad jagada alljärgnevalt:

I AUHIND ja ühtlasi – PARIM SPORDIALA AJALUGU

Ahi, Jaan. Eesti jäähoki aastatel 1934–1984. Tallinn, 2009.

II AUHIND

Kutti, Nora. 50 aastat (1928–1977 incl.) Kehakultuuriteaduskonna õppejõude. Tartu, 2008.

III AUHIND

Käärats, Heldor.

- Lembit Peetri. Pool sajandit tulejoonel. Paikuse, 2009.
- Teadmata kadunud. 1941. aasta Eesti meistri Jaan Miili lugu. Paikuse, 2009.
- Artur Saaliste. Velise vallavanem. Kahekordne Eesti meister maadluses (1942, 1943). Paikuse, 2009.

ERIAUHINNAD:

PARIM SPORDIALA TEATMEMATERJALI KOGU

Aader, Lembit. Spordilinn Tõrva. Spordi (kergejõustiku) koht minu elus. Eesti kõigi aegade suhtetabel kergejõustikus %-des 1.07.1983, mis avaldati Kehakultuuris nr.13 ja 14/1983, lisana 1984–2008. Humoristlikke tõsilugusid eesti sportlastest (kilde meie spordiajaloost). Meenutusi Eesti kergejõustiku-statistikale alusepanijast Valter Kaskjärvest. Vao, 2009.

PARIM BIOGRAAFILINE TÖÖ

Nurmiste, Eha. Alma ja Gustav Boesbergist. Täiendavaid andmeid ja arutlusi. 2008.

PARIM VÕISTLUSÜLEVAADE

Kutti, Nora. Meenutades ja (vanu) ajalehti sirvides. Kergejõustik XXI (XVI). Tartu, 2009.

PARIM SPORDIORGANISATSIOONI AJALUGU

Saar, Ants. Eestimaa Spordiliidu Jõud lähiajalugu 1990–2007. Tallinn, 2008.

PARIM KROONIKA

Laaspere, Auri. Jeret, Heino. ESVL kroonika 2008. Tallinn, 2008.

PARIM ÜLIÕPILASTÖÖ

Mäe, Tiia. Ülo Zirnaski spordibiograafia. Tartu, 2008. + CD

PARIM ÕPILASTÖÖ

Pant, Mihkel-Kristjan. Ekstreemsport. Vastseliina, 2009. + CD

ERGUTUSAUHINNAD:

Aedma, Martin. Martin Aedma autobiograafia. Tartu, 2008.

Eelmäe, Meelis. Santose Jalgpallikool. Tartu, 2009.

Hermann, Elmar. Koolisport Tartus 1921–1941 ja Tartu Kalevile käsipalli osakonna (võrk/korvpall) loomine. Enda elust.

Kallandi, Ago. Johannes Pürn. Sporditee argipäevad ja tähetunnid. Jõgeva, 2009.

Rommel, Vambola. Pärnu Spordiveteranide Koondise kroonika. 11. raamat. 2009.

Roos, Aarand. Staadionilt statistikasse. Eesti Spordimuuseumi ja Eesti Spordiajaloo Seltsi toimetised 9. Tartu, 2009.

Rosenvald, Liivi. Tammelinn ja sport. Tartu, 2009.

Tohvri, Helgi. Tartu Riikliku Ülikooli kehalise kasvatusse õppejõudude kvalifikatsioonitõstmise teaduskond. Tartu, 2009.

Vaiksaar, Hilda. Kalliskivid. 2007.

Valdre, Jaak. Meie esimese olümpialaskuri Feofan Lebedevi lugu. Põltsamaa, 2009.

□ □ □ □ □ □ □

**Eesti Spordiajaloo Selts tänab Eesti Kultuurkapitali
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

**Kasutatud on ka ESM kodulehel ilmunud materjale
Fotod: Enn Mainla ja Rait Männik**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr. 50
koostas ja toimetas Enn Mainla**